

HJÄRTLIGT VÄLKOMMEN TILL DOM-MUSÉÉT!

SWE

- Historiska textilier (mitra mm.)
- Kräklan från Limoges
- Bremen – Nordens "Rom"
- Volontärbete som en levande tradition
- Målningen "Smärtornas man" av Lucas Cranach

Domkyrkomuséet i Bremen fick sin början i samband med den stora restaureringen av domkyrkan under 1970-talet, under vilken omfattande utgrävningar ledde till ny kunskap om den 1200-åriga domkyrkans historia samt upptäckten av medeltida gravar med värdefulla gravgåvor. Annexbyggnader från 1300- och 1400-talen erbjöd lämpliga utrymmen för ett museum.

Förr befann sig här intill koret den så kallade "skattkammaren", "skattvalvet" med den dåvarande "domkyrkokatten". Under "skattkammaren" fanns ett Mariakapell (senromansk, fresker från tidigt 1400-tal); i det angränsande rummet, i dekorerad gotisk stil, fanns domkyrkans bibliotek. Efter reformationen användes dessa utrymmen för mera profana syften som att lagra kol och krita. Från och med 1823 inrymdes här den så kallade "blykällaren". (Den befinner sig nu under den tidigare korsgången; ingången till den är utanför domkyrkan – värt ett besök!)

1 När besökaren kommer in i Domkyrkomuséet och fortfarande befinner sig på gångbron av trä, överraskas hen av åsynen av de halvcirkelformade fundamenten av en absid (utbyggnad av kyrkans kor). Dess direkta förlängning ansluter sig till den österut flyttade yttre väggen av den Östra kryptan, som byggdes av Adalbert (två halvcirkelformade och ett

runt, romanskt fönster, under senare delen av 1000-talet, delvis restaurerat).

Nu befinner vi oss i ett romanskt rum från 1200-talet. **Fresken** upptäcktes under lager av smutsigt murbruk i samband med den senaste rekonstruktionen. Efter noggrann friläggning, förstärkning och restaurering kan man bland rikliga ornament och infogade änglahuvuden skönja fyra bilder; vid ingången Jesu dop i Jordanfloden, i mitten och på motsatta sidan fragment av soldaterna som strider om manteln och av Jesu nedtagande från korset, på kortsidan av rummet avbildas Kristus i mandorla (mandelgloria), även känt som *Maiestas Domini*. Altaret fanns tidigare här i det före detta Mariakapellet.

2 Här finns utställt stenfragment från domkyrkan: tidig- och senromanska pelarhuvuden (kapitäl), socklar och ornament. Dessa avlägsnades i samband med restaureringen på 1800-talet och finns nu utställda här. Framför det stora fönstret i rum 2 skildras hela den 1200-åriga byggnadshistoriken.

Det här rummet, prytt med röda tegellister, innehåller ett fåtal men vackra rester av skulpturer, som det tidigare fanns rikligt av. (Från 1561 till 1638 var domkyrkan stängd och misskött.) Skildringarna av den sista måltiden (från början av 1400-talet), en relief med scener ur de heliga läkarna Kosmas' och Damianus' liv, och - nedan, framför trapporna – ur S:ta Annas liv med Maria och Jesusbarnet (ca år 1500) är särskilt beaktansvärda.

Trappan leder till de övre rummen i Domkyrkomuséet. Här önskar vi att våra besökare ska stanna vid trapporna och beskåda två fragment av väldigt tidiga reliefer: Simson som river lejonet samt Fenrisulven. Båda relieferna härstammar från andra hälften av 1000-talet och fanns troligtvis tidigare på den västra fasaden av domkyrkan, vilken planerats av Adalbert och Liemar. I en vitrin i väggen i trapphuset kan man se medeltida vapensköldar från anhöriga till domkyrkans präster.

3 Främre rummet på första våningen är tillägnat historiken och betydelsen av biskopstiftet i Bremen från tidpunkten då stiftet grundades år 787 fram till dess förfall år 1648. Givetvis kan endast några utvalda teman tas upp, t ex biskopar i Bremen som missionärer och helgon (Willehad, Ansgar, Rimbart och Unni); Adalbert som politiker och ärkebiskop; Bremen som missionscentrum för Nordeuropa ("Nordens Rom"); musik från den tidiga medeltiden i Bremen; dokument och sigill av biskopar i Bremen; historik om domkyrkoförsamlingen efter reformationen.

Besökarens uppmärksamhet riktas snabbt till mitten av rummet där silverföremålen är utställda; de är magnifika prov på altarkärl i silver från år 1400 till ca 1850.

4 Höjdpunkten av utställningen finns dock i rummet till vänster intill, några trappor ner. Belysningen i rummet är dämpad, eftersom här bevaras fynd ur sex biskopsgravar från 1000- till 1400-talen i ljusskyddade vitriner. En biskopsfigur i trä från ca år 1410–1420 utanför det luftkonditionerade rummet visar hur dräkterna bars på den tiden. Bland de otaliga värdesakerna betonas speciellt **kräklan (biskopsstaven) från Limoges**. Den visar när ängeln uppenbarar sig för Maria för att berätta för henne att hon ska föda Guds Son. Så börjar julundret att Gud blir människa (i mitten av 1200-talet, grav 18).

Likaså imponerande är de delar av dräkter som visas här. Dessa gravfynd renades, konserverades och restaurerades i Riksantikvarieämbetet i Stockholm på Enheten för textilkonservering. Ur den stora mängden av textildyrgripar bör speciellt nämnas en **mitra** (biskopens huvudbonad) från 1200-talet. Baksidan av mitran visar de heliga Petrus och Paulus, framsidan en sällsynt framställning av en himmelsk förbön (Deesis): Kristus som världens domare mitt emellan Maria och Johannes Döparen.

På våren 1995 utökades Domkyrkomuséet i Bremen avsevärt till att omfatta även de konstverk som under

den stora restaureringen hade uppbevarats i domkyrkans förråd. Det utvidgade muséet kunde erbjuda nya utrymmen för ett stort antal textilier som tidigare hittats i de medeltida gravarna och som nu kommit tillbaka från Stockholm, där de blivit sakkunnigt konserverade.

Från rummet med silverföremålen går besökaren ner för en liten trappa till de nya utrymmena. En vacker gammal järnkista, som nu används som samlingsbörssa för donationer, är det första exemplaret av ytterligare upptäckter. Besökaren vänder sig mot höger där en upplyst vägg med bilder riktar uppmärksamheten på medeltida manuskript. Bilderna ger besökaren en uppfattning om den tidigare samlingen i domkyrkobiblioteket. De illuminerade manuskripten är skrivna på pergament under perioden 1000–1400-talen.

6 Den första målningen som fångar besökarens uppmärksamhet i de här rummen är **Lucas Cranachs "Smärtornas man"** från ca. år 1537. Målningen föreställer den korsfäste och uppståndne Jesus Kristus med stigmata (sårmerken). Målningar i den här stilen kan härledas tillbaka till sen medeltid. Historiska altarrekvisitor och sångböcker, lån från den katolska församlingen S:t Johann, finns placerade i en mörkmålad vitrin på väggen invid Cranach-målningen. På det här sättet förtydligas muséets ekumeniska karaktär.

5 I ett litet rum bakom Cranach-målningen finns ytterligare konstverk. Dessa visar Jesus när han fängslades och då han bär korset. Den här typen av framställning har med tiden förändrats avsevärt. Här ser ni även en stor framställning av den helige Sebastians martyrium.

6 I södra flygeln av det utvidgade muséet finns en annan målning av stort format, "Zinsgroschen" (Skattepenningen), utställd. Det är en kopia av konstverket med samma namn av den berömda flamska konstnären P.P. Rubens (1577–1640).

Originalen finns i San Francisco, ytterligare en kopia i Louvren. Jämfört med dessa två målningar är versionen i Bremen en spegelbild. Målningen gjordes alltså från ett kopparstick.

Volontärbetet i Bremen har långtgående traditioner. Vitrinen på sidoväggen innehåller ett antal lån från tre mycket gamla samfund i Bremen: S:t Petri Domkyrkans diakoni (grundad 1638), S:ta Anna-Brödraskapet (1327) och S:t Jakob-Brödraskapet (grundades redan på 1200-talet, för att hjälpa pilgrimer på deras pilgrimsresor till Santiago de Compostela). De utställda konstverken här i muséet: en Jakobsstaty i trä och en "Schauer" (en bägare för att framställa och visa kryddvin), visar en rik tradition hos dessa samfund.

7 De fem altarfigurerna i trä skapades under 1800-talet. En gång i tiderna fanns de på högaltaret i domkyrkan, i dag är de utställda i det intilliggande mindre rummet. De är mycket fina kopior av figurerna från den berömda medeltida Sebaldustraven i Nürnberg. Figurerna föreställer apostlarna Paulus, Tomas, Johannes och Matteus, i sällskap av Petrus, som är katedralens skyddshelgon.

Här finns även två skisser - "Kristi begråtande" och "De heliga tre konungars tillbedjan" - av konstnären Arthur Fitger (1840-1909) från Bremen. De färdiga målningarna kan ses i ett sidokapell av domkyrkan. Bredvid dessa finns en mässingsplatta från domprosten Johann Rodes grav (dog 1477). Mässingsplattan visar hur skickliga de medeltida konsthantverkarna var. På plattan syns mycket detaljerat en prästdräkt från medeltiden, då den döde prästen enligt tradition på den tiden avbildades i full prästskrud.

8 Med detta konstverk i minnet kommer besökaren till det angränsande **sevärda rummet med textilier**. I detta rum, som på grund av de känsliga utställningsföremålen har dämpad belysning och är luftkonditionerat, visas i två vitriner olika fynd från grav 7. Ärkebiskopen var klädd i tre omfångsrika plagg; tunika (kjortel som bärs närmast kroppen), dalmatika

(långt liturgiskt plagg ovanpå tunikan) och överst mässhaken.

I synnerhet **dalmatikan** är imponerande, då den visar besökaren ett hänförande prydnadsmönster av växtornament samt en garnering över sömmen med orden "den allsmåttige sultanen" invävt på arabiska. Undersökningar gjorda i Stockholm visar att dalmatikan tillverkades i det moriska Spanien på 1200-talet. Att dalmatikan fann sin väg till Bremen visar hur betydelsefullt ärkestiftet i Bremen var.

Utöver dessa omfångsrika dräkter finns även ett antal mindre utställningsföremål i glasvitrinerna. Bredvid mässhaken finns en mitra i gult siden, på vänstra sidan av dalmatikan finns två dekorationer från en alba (själva dräkten som var gjord av vitt linne finns inte längre bevarad). På prydnaderna syns mönster av dubbelörnar, gaseller, falkar och palmetter. Ovanom vingarna på dubbelörnarna finns ett band, på vilket det igen på arabiska står texten: "Framgången kommer från Herren". Ovanom prydnaderna finns några mindre fynd och textilier från gravarna: två åttkantiga silkesbroderingar för handskar med det Heliga Lammet i mitten, två manschetter för handskar likaså med broderingar, delar av ett kors från en svepduk, ett enkelt taftetui för en liten blyplatta med den avlidnes namn (tyvärr har namnet gått förlorat), samt två bältesspännan gjorda av brons. I lådorna förvaras konserverade textilier noggrant för forskning och specialutställningar.

När besökaren lämnar de "nya utställningsutrymmena" ska hen inte glömma att kasta en blick på bildväggen "**Ein deutsches Requiem**" av **Johannes Brahms** - världspremiär i domkyrkan i Bremen". Detta evenemang från år 1868 illustreras mycket belysande med texter och fotografier från den tiden.

© Stiftung Bremer Dom e.V. 2020, Übersetzung: Mikaela Piel

Vi behöver ert understöd!

Ni kan göra er donation enkelt och tryggt med er **smarttelefon** här. Bara att skanna in QR-koden (<http://twn.gl/bd>).